

.....
การเสริมพลังชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบอย่างยั่งยืนผ่านกลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน
Community Empowerment to Prevent and Sustainably Solve Informal Debt Problems
Through Village Committees

ขวัญชัย อัตโน

Kwanchai Atano

ศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรี ครอบครัว ป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ และภาคประมง ตำรวจภูธรภาค 4

Child Woman Protection and Anti-Human Trafficking Center, Provincial Police Region 4

Corresponding author e-mail: kwan_tkd@hotmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2134-2187>

Received 22/05/2022

Revised 07/06/2022

Accepted 08/06/2022

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ ทำให้ทราบถึงจุดแข็งคือ คณะกรรมการหมู่บ้านมีโครงสร้างที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่ มีบทบาท อำนาจหน้าที่ค่อนข้างเหมาะสม ข้อจำกัดคือ คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทและหน้าที่ทางสังคมที่มากมาย กิจกรรมที่ให้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบมีน้อย การขาดความรู้ ความเข้าใจในเชิงเนื้อหาของแนวนโยบาย การป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ โอกาสคือ ชุมชนมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้การส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ปัญหาและอุปสรรคคือ ปัจจุบันราคาสินค้าทางการเกษตรตกต่ำ มีปัจจัยการผลิตสูง ตลอดจนความไม่แน่นอนในนโยบายของรัฐบาล ซึ่งแนวทางการเสริมพลังชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้านส่งเสริมการประกอบอาชีพ ด้านโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน และด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

คำสำคัญ: หนี้นอกระบบ; คณะกรรมการหมู่บ้าน; การเสริมพลังชุมชน

Abstract

The analysis of the village committee's environment to prevent and solve the problem of informal debt was found: the strength were appropriate structure roles of the village committee and authority for performing duties. The restrictions where the village committee had a lot of social roles, had a few activities about knowledge management to prevent and solve the informal debt problem, and lacked knowledge or understanding of policy guidelines about preventing and solving everyday debt problems. The opportunities were having government agencies and private sectors promote varieties of community development. The problems and obstacles were the decrease in agricultural product prices, as well as the

uncertainty of government policies. The approach to community empowerment to prevent and sustainably solve informal debt problems consists of 4 aspects: knowledge of relevant laws; occupational promotion; Structure and roles and duties of the village committee and local community development.

Keywords: Informal Debt; Village Committee; Community Empowerment

บทนำ

“ปัญหาหนี้นอกระบบ” เป็นปัญหาสำคัญของประชาชนซึ่งถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มคนบางกลุ่มในสังคม เนื่องจากกลุ่มนายทุนมีวิธีการเชิญชวน หรือยื่นข้อเสนอในการกู้ยืมเงินนอกระบบถึงหน้าบ้านและมีเงื่อนไขในการปล่อยกู้ที่ง่าย สะดวก จึงส่งผลให้ประชาชนหลงอยู่ในวังวนของขบวนการนายทุนหนี้นอกระบบอย่างไม่จบสิ้น เกิดปัญหาความเดือดร้อน ถูกเอารัดเอาเปรียบจากการเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สูงกว่ามาตรฐาน ตลอดจนการถูกข่มขู่ คุกคาม หรือใช้ความรุนแรงในการทวงหนี้ ซึ่งเป็นอีกสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมขึ้นในสังคม จากการลงพื้นที่ที่คณะรัฐมนตรีสั่งจรในพื้นที่ย่านอีสาน พบว่าเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนลูกหนี้นอกระบบมากถึง 560,000 ราย จากข้อมูลทั่วประเทศที่ตรวจสอบพบว่ามียู่ 860,000 ราย คิดเป็นวงเงินปล่อยกู้ทั้งหมด 52,000 ล้านบาท (ปีซีไอทีโรทีวี, 2561) ปัญหาเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของต้นเหตุปัญหาในการพัฒนารายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งรัฐบาลได้มีนโยบายและให้ความสำคัญต่อปัญหาหนี้นอกระบบของประชาชนและได้สั่งการให้ทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องรีบดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน ทั้งด้านการบังคับใช้กฎหมายและการกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีภารกิจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่มีโทษทางอาญา ตลอดจนการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม แต่การป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่เพียงฝ่ายเดียวบางครั้งอาจไม่ทั่วถึงและมีกำลังไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากรและปริมาณพื้นที่รับผิดชอบ ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน ดังนั้น ในการเสริมสร้างพลังชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาหนี้นอกระบบตามนโยบายของรัฐบาลจึงต้องส่งเสริมให้องค์กรที่ทำหน้าที่คุ้มครองผลประโยชน์ของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำหน้าที่ (ขวัญชัย อัฒโณ และคณะ, 2561 : 668)

คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งมาจากกลุ่มผู้นำในชุมชน ประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดวิสัยทัศน์ของคนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และมีบทบาทในการกระตุ้นจูงใจให้เกิดความกระตือรือร้นจะทำตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งมีพฤติกรรมที่ดีเพื่อเป็นแบบอย่าง (อาคม วัดไธสง, 2547 :) เป็นผู้ที่ดีคนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ เป็นผู้ที่ไม่ใกล้ชิดกับคนในชุมชน จึงรู้สภาพและปัญหาและ

มองเห็นความต้องการของคนในชุมชน ตลอดจนเป็นผู้มีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ และเอกชนได้เป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นผู้ปฏิบัติงานในชุมชนจนเป็นที่รู้จักของหน่วยงานทุกแห่งเป็นเวลานาน (ขวัญชัย อัตโณ และคณะ, 2561 : 669) โดยคณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการบริหาร กิจกรรมที่ดำเนินในชุมชน ซึ่งมีคณะทำงานด้านอำนวยการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข และด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านจึงครอบคลุมการดำเนินกิจกรรม ในชุมชนในทุกมิติ

บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมพลังชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา หนี้้นอกระบบอย่างยั่งยืนผ่านกลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตลอดจนศึกษาถึงโอกาส ข้อจำกัด ปัญหาและ อุปสรรคในการพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้้นอกระบบอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้้นอกระบบร่วมกัน

แนวคิดเกี่ยวกับหนี้้นอกระบบ

ความหมายของหนี้้นอกระบบ

คำว่า “หนี้้นอกระบบ” เป็นคำที่ใช้กันอยู่ทั่วไปตามความเป็นจริงในปัจจุบัน แต่ในทางกฎหมายนั้นไม่ พบว่ามีการให้ความหมายของคำว่า “หนี้้นอกระบบ” ไว้ (อวิภารัตน์ นิยมไทย, 2557 : 116) แต่มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายของคำว่า “หนี้้นอกระบบ” หมายถึง การกู้ยืมทั้งในรูปของตัวเงินและสิ่งของที่อยู่นอกระบบ สถาบันการเงิน ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง โดยการกู้ยืม ยืมสินไม่ได้ให้ความสำคัญกับหลักฐานการกู้ยืมเงิน และมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557; กฤตกร จินดาวัฒน์, 2559 : 1) เช่น การกู้ยืมเงินระหว่าง เพื่อนฝูง หรือญาติพี่น้อง หรือบุคคลทั่วไป หรือนายทุน หรือเงินด่วนเสาไฟฟ้า เป็นต้น (อวิภารัตน์ นิยมไทย, 2557 : 116) ซึ่งรูปแบบและประเภทของหนี้้นอกระบบ ได้แก่

1) หนี้ระยะสั้น (หนี้รายวัน) ได้แก่ หนี้เงินสด ทอง หรือสินค้านานๆ เป็นเงินกู้ที่มีเก็บเงินดอกเบี้ยรายวัน โดยบวกทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยไว้ด้วยกัน ส่วนใหญ่คิดอัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 20 ต่อการให้กู้ยืม 1 ครั้ง และ เงินกู้ในลักษณะของ “ดอกลอย” คือเงินกู้ที่มีการเก็บดอกเบี้ยทุกวันจนกว่าจะนำเงินต้นมาคืนเป็นก้อน ซึ่ง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้จะอยู่ที่ร้อยละ 5-20 บาท ต่อเดือน

2) หนี้ระยะยาว (หนี้รายเดือน/รายปี) เป็นการปล่อยกู้ระยะยาวมากกว่า 1 เดือนขึ้นไป และเก็บ ดอกเบี้ยรายเดือน จนกว่าจะมีเงินก้อนมาใช้คืน คิดดอกเบี้ยเงินกู้ตั้งแต่ร้อยละ 5 บาท ถึง 20 บาทต่อครั้ง กรณี ที่มีการผิดนัดชำระหนี้ก็จะถูกคิดดอกเบี้ยทบต้นทบดอกทำให้ยอดหนี้สูงขึ้น (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2557; กฤตกร จินดาวัฒน์, 2559 : 1-2)

ประเภทของเจ้าหนี้้นอกระบบ แบ่งออกได้ ดังนี้

[25]

Citation:

ขวัญชัย อัตโณ. (2565). การเสริมพลังชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้้นอกระบบอย่างยั่งยืนผ่านกลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (4), 23-42.
Atano, K. (2022). Community Empowerment to Prevent and Sustainably Solve Informal Debt Problems Through Village Committees. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2 (4), 23-42; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.43>

1) เจ้าหนี้ที่อยู่ในเครือข่ายความสัมพันธ์ของลูกหนี้ เช่น เจ้าหนี้ที่เป็นญาติหรือคนรู้จักกันที่ให้อัตราดอกเบี้ยต่ำหรือไม่คิดดอกเบี้ยเลย

2) เจ้าหนี้ที่เป็นนายทุนเงินกู้ มีทั้งนายทุนในพื้นที่และนายทุนที่มาจากพื้นที่อื่น เจ้าหนี้ที่เป็นนายทุนในพื้นที่คิดดอกเบี้ยเงินกู้ตั้งแต่ร้อยละ 5 บาท ถึง 20 บาทต่อครั้ง

3) แยกให้กู้ยืมเงิน จะปล่อยเงินกู้ให้เฉพาะคนที่ไว้วางใจเท่านั้น อัตราดอกเบี้ยจะไม่ต่างจากแก๊งค์ทวงหนี้

4) กลุ่มนายทุนปล่อยกู้ในตลาด กลุ่มนี้จะมีการรวมตัวเป็นกลุ่มแม่ค้าที่ปล่อยกู้เงินภายในตลาด และ

5) เจ้าหนี้ที่เป็นเจ้าของกิจการสินค้า โดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตร (ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เมล็ดพันธุ์) ให้กู้ โดยการให้ลูกหนี้ซื้อสินค้าเงินเชื่อแล้วมาชำระหนี้หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิต อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3-5 ต่อฤดูกาล (กฤตกร จินดาววัฒน์, 2559 : 3)

สาเหตุที่เกิดขึ้นนอกระบบ

สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปก่อให้เกิดปัญหาหนี้นอกระบบ ซึ่งสาเหตุของการเกิดหนี้นอกระบบ (อวิภารัตน์ นิยมไทย, 2557 : 116-117) ได้แก่

1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ในปัจจุบันค่าครองชีพได้เพิ่มสูงขึ้นในขณะที่ประชาชนยังคงมีรายได้เท่าเดิม หรือลดน้อยลง ทำให้ประสบปัญหาหารายรับไม่พอกับรายจ่าย

2) ปัจจัยทางลูกหนี้ กล่าวคือ ลูกหนี้มีความต้องการใช้เงินด้วยเหตุผลนานาประการ โดยอาจเป็นการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาใช้จ่ายทั่วไป กู้ยืมเงินเพื่อซื้อทรัพย์สิน กู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการลงทุนหรือประกอบธุรกิจ หรือเป็นการกู้ยืมเงินเพื่อหมุนหนี้กู้ยืมเงินจากแหล่งหนึ่งเพื่อนำไปใช้คืนให้กับแหล่งเงินกู้ยืมอีกแห่งหนึ่งที่เร่งรัดมากกว่า รวมถึงปัญหาหนี้การพนัน ซึ่งลูกหนี้ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืมในระบบหรือจากสถาบันการเงินได้เพราะการกู้ยืมเงินเพียงเล็กน้อย หรือขาดความน่าเชื่อถือไม่สามารถที่จะขอกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินได้ ประกอบกับการกู้ยืมนอกระบบสามารถกระทำโดยสะดวก ไม่ต้องมีขั้นตอนที่ยุ่งยากเหมือนกับการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ประชาชนต้องตกเป็นลูกหนี้เงินนอกระบบ

3) ปัจจัยทางเจ้าหนี้ เจ้าหนี้ซึ่งเป็นสถาบันการเงินมักจะปล่อยสินเชื่อให้กับบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ เชื่อว่าสามารถที่จะชำระคืนเงินกู้ยืมได้เพื่อลดความเสี่ยงภัย ดังนั้น สถาบันการเงินจึงมักจะกำหนดเงื่อนไขหรือคุณสมบัติทางการเงินของผู้ที่จะกู้เอาไว้ในระดับที่สูง เช่น กำหนดให้ผู้ที่ขอกู้ต้องเป็นข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นพนักงานของบริษัทเอกชนที่มั่นคง นอกจากนี้ การดำเนินการขอกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินยังมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก และมีการตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ อย่างละเอียด ซึ่งภาระในการพิสูจน์ความน่าเชื่อถือและขั้นตอนการตรวจสอบเอกสารหลักฐานมากมายนี้ ทำให้การขออนุมัติเงินกู้มีความยากลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นรากหญ้าที่ไม่ได้มีสภาพคล่องทางการเงินที่น่าพึงพอใจตามเกณฑ์ที่สถาบันการเงินกำหนดไว้ ความยุ่งยากซับซ้อน จึงเป็นสาเหตุของการพึ่งพาหนี้นอกระบบ (อวิภารัตน์ นิยมไทย, 2557 : 116-117)

สรุปได้ว่า หนี้นอกระบบ เป็นการกู้หนี้ยืมสินในรูปแบบของตัวเงินและสิ่งของที่อยู่นอกระบบของสถาบันการเงิน ซึ่งไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง และมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด โดยการกู้ดังกล่าวสามารถกระทำได้โดยสะดวก ไม่ต้องมีขั้นตอนที่ยุ่งยากเหมือนกับการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน และไม่ได้ให้ความสำคัญกับหลักฐานแห่งการกู้

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายแก้ไขปัญหานี้นอกระบบ

คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2559 ได้มีมติเห็นชอบหลักการ เรื่อง การบริหารงานเพื่อการแก้ไขปัญหานี้นอกระบบอย่างบูรณาการและยั่งยืน โดยมีมอบหมายให้กระทรวงการคลังดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนวทางการดำเนินการ ประกอบด้วย 5 มิติ (คณะกรรมการกำกับการแก้ไขปัญหานี้สภาวะประชาชน กระทรวงการคลัง (2560 : 2) ได้แก่

1) ดำเนินการอย่างจริงจังกับเจ้าหนี้ที่ผิดกฎหมาย โดยประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหนี้นอกระบบมาร่วมไกล่เกลี่ยประนอมหนี้และเข้ามาขออนุญาตดำเนินธุรกิจสินเชื่อในระบบให้ถูกต้อง และเร่งรัดการบังคับใช้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560

2) เพิ่มช่องทางการเข้าถึงสินเชื่อในระบบให้กับลูกหนี้นอกระบบและประชาชนทั่วไป ได้แก่ การอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ “สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์)” และการจัดตั้ง “หน่วยแก้หนี้นอกระบบ (Business Unit)” ภายในธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เพื่อให้คำปรึกษาปัญหานี้นอกระบบ และออกแบบผลิตภัณฑ์สินเชื่อแก้ไขปัญหานี้นอกระบบที่มีเงื่อนไขผ่อนปรน

3) ลดภาระหนี้นอกระบบโดยการไกล่เกลี่ยประนอมหนี้ โดยจัดให้มี “จุดให้คำปรึกษาปัญหานี้นอกระบบ” ณ สาขา ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ทุกสาขาทั่วประเทศ โดยธนาคารจะประสานงานกับ “คณะอนุกรรมการไกล่เกลี่ยประนอมหนี้นอกระบบประจำกรุงเทพมหานครหรือประจำจังหวัด” เพื่ออำนวยความสะดวกในการไกล่เกลี่ยหนี้นอกระบบระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้นอกระบบให้เกิดมูลหนี้ที่เป็นธรรม ก่อนที่ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จะพิจารณาสินเชื่อเพื่อแก้หนี้นอกระบบตามศักยภาพของลูกหนี้นอกระบบแต่ละรายต่อไป

4) เพิ่มศักยภาพของลูกหนี้นอกระบบ ลูกหนี้นอกระบบที่ไม่มีศักยภาพในการหารายได้หรือมีความสามารถในการชำระหนี้ต่ำจะได้รับการสนับสนุนด้านการฟื้นฟูอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหานี้นอกระบบอย่างเข้มข้น ผ่านกลไกคณะกรรมการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพการหารายได้ของลูกหนี้นอกระบบประจำกรุงเทพมหานครหรือประจำจังหวัด โดยมุ่งเน้นให้มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม ปลุกฝังความรู้และวินัยทางการเงิน รวมถึงฝึกอบรมอาชีพหรือทักษะฝีมือแรงงานอย่างเข้มข้น เพื่อให้ลูกหนี้มีศักยภาพในการหารายได้เพิ่มขึ้นอย่างแท้จริงจากการประกอบอาชีพที่ได้รับการอบรมนั้น ๆ ทั้งในภาคการเกษตร ธุรกิจการค้า

หรือบริการ ภายใต้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ ภาคธุรกิจเอกชน และสถาบันการศึกษา

5) สนับสนุนการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรการเงินชุมชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สร้างเครือข่ายองค์กรการเงินชุมชนเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ เผยแพร่ความรู้และทักษะทางการเงินแก่ประชาชน และจัดทำฐานข้อมูลหนี้ในระบบ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามหนี้ในระบบ

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 มีสาระสำคัญ ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560)

1) ลักษณะของการกระทำความผิด มาตรา 4 “บุคคลใดให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินหรือกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการอำพรางการให้กู้ยืมเงิน โดยมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้

(2) กำหนดข้อความอันเป็นเท็จในเรื่องจำนวนเงินกู้หรือเรื่องอื่น ๆ ไว้ในหลักฐานการกู้ยืม หรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้เพื่อปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือ

(3) กำหนดจะเอาหรือรับเอาซึ่งประโยชน์อย่างอื่นนอกจากดอกเบี้ย ไม่ว่าจะเงิน หรือสิ่งของ หรือโดยวิธีการใดๆ จนเห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นเกินส่วนอันสมควรตามเงื่อนไขแห่งการกู้ยืมเงิน”

2) ลักษณะของผู้ร่วมกระทำความผิด มาตรา 5 “บุคคลใดได้มาซึ่งสิทธิเรียกร้องจากบุคคลอื่นโดยรู้ว่าเป็นสิทธิที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามมาตรา 4 และใช้สิทธินั้นหรือพยายามถือเอาประโยชน์แห่งสิทธินั้น ต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4”

พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ.2558 มีสาระสำคัญ ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ.2558)

ประเด็นขอบเขตการใช้บังคับ โดยกฎหมายกำกับดูแลการทวงถามหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบ โดยคุ้มครองเฉพาะลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น การจดทะเบียนการประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ ผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้จะต้องจดทะเบียนกับนายทะเบียนที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งขึ้น โดยหากผู้ประกอบธุรกิจเป็นทนายความหรือสำนักงานทนายความให้จดทะเบียนกับคณะกรรมการสภาพนายความ และได้กล่าวถึงข้อห้ามในการทวงถามหนี้ มีสาระสำคัญ ดังนี้

มาตรา 8 “ห้ามผู้ทวงถามหนี้ติดต่อกับบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ลูกหนี้เพื่อการทวงถามหนี้ เว้นแต่บุคคลซึ่งลูกหนี้ได้ระบุไว้เพื่อการดังกล่าว

การติดต่อกับบุคคลอื่นนอกจากบุคคลตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เพื่อวัตถุประสงค์ในการสอบถามหรือยืนยันข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ติดต่อลูกหนี้หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ได้ระบุไว้เพื่อการทวงถามหนี้เท่านั้นโดยผู้ทวงถามหนี้ต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) แจ้งให้ทราบชื่อตัว ชื่อสกุล และแสดงเจตนาว่าต้องการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ติดต่อลูกหนี้หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ได้ระบุไว้เพื่อการทวงถามหนี้

(2) ห้ามแจ้งถึงความเป็นหนี้ของลูกหนี้ เว้นแต่ในกรณีที่บุคคลอื่นนั้นเป็นสามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของลูกหนี้ และบุคคลอื่นดังกล่าวได้สอบถามผู้ทวงถามหนี้ถึงสาเหตุของการติดต่อให้ผู้ทวงถามหนี้ชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับหนี้ได้เท่าที่จำเป็นและตามความเหมาะสม

(3) ห้ามใช้ข้อความ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือชื่อทางธุรกิจของผู้ทวงถามหนี้บนซองจดหมายในหนังสือ หรือในสื่ออื่นใดที่ใช้ในการติดต่อสอบถาม ซึ่งทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นการติดต่อเพื่อทวงถามหนี้ของลูกหนี้

(4) ห้ามติดต่อหรือแสดงตนที่ทำให้เข้าใจผิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ติดต่อลูกหนี้ หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ได้ระบุไว้เพื่อการทวงถามหนี้

มาตรา 9 “การทวงถามหนี้ ให้ผู้ทวงถามหนี้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) สถานที่ติดต่อ ในกรณีที่ติดต่อโดยบุคคลหรือทางไปรษณีย์ ให้ติดต่อตามสถานที่ที่ลูกหนี้หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ได้แจ้งให้เป็นสถานที่ติดต่อ ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวไม่ได้แจ้งไว้ล่วงหน้าหรือสถานที่ที่ได้แจ้งไว้ไม่สามารถติดต่อได้ โดยผู้ทวงถามหนี้ได้พยายามติดต่อตามสมควรแล้ว ให้ติดต่อตามภูมิลำเนา ถิ่นที่อยู่ หรือสถานที่ทำงานของบุคคลดังกล่าว หรือสถานที่อื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(2) เวลาในการติดต่อ การติดต่อโดยบุคคล โทรศัพท์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ให้ติดต่อได้ตั้งแต่เวลา 08.00 นาฬิกา ถึงเวลา 20.00 นาฬิกา และในวันหยุดราชการ เวลา 08.00 นาฬิกา ถึงเวลา 18.00 นาฬิกา หากไม่สามารถติดต่อตามเวลาดังกล่าวได้หรือช่วงเวลาดังกล่าวไม่เหมาะสม ให้ติดต่อได้ในช่วงเวลาอื่นตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(3) จำนวนครั้งที่ติดต่อ ในช่วงเวลาตาม (2) ให้ติดต่อตามจำนวนครั้งที่เหมาะสมและคณะกรรมการอาจประกาศกำหนดจำนวนครั้งด้วยก็ได้

(4) ในกรณีที่เป็นผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ ผู้รับมอบอำนาจช่วงในการทวงถามหนี้ ผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ หรือผู้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ ให้ผู้ทวงถามหนี้แจ้งให้ทราบถึงชื่อตัวและชื่อสกุล หรือชื่อหน่วยงานของตนและของเจ้าหนี้ และจำนวนหนี้ และถ้าผู้รับมอบอำนาจดังกล่าวทวงถามหนี้ต่อหน้า ให้แสดงหลักฐานการมอบอำนาจให้ทวงถามหนี้ด้วย”

มาตรา 11 “ห้ามผู้ทวงถามหนี้กระทำการทวงถามหนี้ในลักษณะดังต่อไปนี้

(1) การข่มขู่ การใช้ความรุนแรง หรือการกระทำอื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้อื่น

(2) การใช้วาจาหรือภาษาที่เป็นการดูหมิ่นลูกหนี้หรือผู้อื่น

(3) การแจ้งหรือเปิดเผยเกี่ยวกับความเป็นหนี้ของลูกหนี้ให้แก่ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทวงถามหนี้ เว้นแต่เป็นกรณีตามมาตรา 8 วรรคสอง (2)

(4) การติดต่อลูกหนี้โดยไปรษณียบัตร เอกสารเปิดผนึก โทรสาร หรือสิ่งอื่นใดที่สื่อให้ทราบว่าเป็นการทวงถามหนี้อย่างชัดเจน เว้นแต่กรณีการบอกกล่าวบังคับจำนวนด้วยวิธีการประกาศหนังสือพิมพ์ ซึ่งเจ้าหนี้ไม่สามารถติดต่อลูกหนี้โดยวิธีการอื่น หรือกรณีอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(5) การใช้ข้อความ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือชื่อทางธุรกิจของผู้ทวงถามหนี้บนซองจดหมายในการติดต่อลูกหนี้ที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นการติดต่อเพื่อการทวงถามหนี้ เว้นแต่ชื่อทางธุรกิจของผู้ทวงถามหนี้ไม่ได้สื่อให้ทราบได้ว่าเป็นผู้ประกอบการธุรกิจทวงถามหนี้

(6) การทวงถามหนี้ที่ไม่เหมาะสมในลักษณะอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ความใน (5) มิให้นำมาใช้บังคับกับการทวงถามหนี้เป็นหนังสือเพื่อจะใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาล

มาตรา 14 “ห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการดังต่อไปนี้

(1) ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้

(2) ทวงถามหนี้หรือสนับสนุนการทวงถามหนี้ซึ่งมิใช่ของตน เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมีอำนาจกระทำได้ตามกฎหมาย

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานอื่นในกระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรมราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น หรือส่วนงานอื่นของรัฐ”

บทกำหนดโทษ ได้แก่ โทษทางปกครอง เช่น การติดต่อกับบุคคลอื่นหรือติดต่อกับลูกหนี้โดยไม่แสดงตน ติดต่อก่อนเวลาที่กำหนด เรียกค่าธรรมเนียมเกินอัตรา โดยผู้ที่ฝ่าฝืนจะมีโทษปรับทางปกครองไม่เกิน 1 แสนบาท โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำผิด ทั้งนี้ คณะกรรมการกำกับการทวงถามหนี้ประจำจังหวัด และคณะกรรมการกำกับการทวงถามหนี้ประจำกรุงเทพมหานคร มีอำนาจสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนของผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ได้ เมื่อปรากฏว่า ผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้เคยถูกลงโทษปรับทางปกครอง และถูกลงโทษซ้ำอีกจากการกระทำความผิดอย่างเดียวกัน หรือกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่มีโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ และโทษอาญา ได้แก่ 1) จำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 1 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ประกอบธุรกิจโดยไม่จดทะเบียน เปิดเผยความเป็นหนี้กับบุคคลอื่น ใช้วาจาดูหมิ่น จู่ใจให้ลูกหนี้ออกเช็ค) 2) จำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 3 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ทำให้เชื่อว่าเป็นการกระทำของนายความ ทำให้เข้าใจว่าจะถูกดำเนินคดีจะถูกยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือเงินเดือน) 3) จำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกิน 5 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ข่มขู่ ใช้ความรุนแรง ใช้ข้อความเครื่องหมาย สัญลักษณ์ เครื่องแบบที่ทำให้เข้าใจว่าเป็นการกระทำของศาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐประกอบธุรกิจทวงถามหนี้หรือทวงถามหนี้ที่ไม่ใช่หนี้ของตน)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (กองกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม, 2560 : 1-15)

มาตรา 653 “การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่

ในการกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น ท่านว่าจะนำสืบการใช้เงิน ได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสือ อย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้ให้ยืม มาแสดงหรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้น ได้เวนคืนแล้ว หรือ ได้แทงเพิกถอน ลงในเอกสารนั้นแล้ว”

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคแรก กำหนดให้การกู้ยืมเงินเกินกว่าสองพันบาทขึ้นไปต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้ ซึ่งไม่มีคำนิยามหรือความหมายในลักษณะเคร่งครัด เพียงแต่ให้ความสำคัญกับการทำสัญญากู้ยืมเงินในรูปแบบลายลักษณ์อักษรและมีข้อความหรือถ้อยคำแสดงให้เห็นว่ามีการกู้ยืมเงินกัน

มาตรา 654 “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี”

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 กำหนดห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นอัตราร้อยละสิบห้าต่อปี ซึ่งแตกต่างกับกรณีที่เป็นการกู้ยืมเงินจากสถาบันทางการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันทางการเงินแต่อยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้เกินกว่าอัตราร้อยละสิบห้าต่อปี

มาตรา 655 “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระ แต่ทว่าเมื่อดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง คู่สัญญาผู้ยืมจะตกลงกันให้เอาดอกเบี้ยนั้นทบเข้ากับต้นเงินแล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นก็ได้ แต่การตกลงเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ”

ซึ่งหลักเกณฑ์การคิดดอกเบี้ยทบต้น สามารถแบ่งได้ ดังนี้

- 1) การตกลงต้องทำเป็นหนังสือ
- 2) จะนำดอกเบี้ยที่ค้างชำระน้อยกว่าหนึ่งปีมาทบเข้ากับเงินต้นแล้วคิดดอกเบี้ยไม่ได้
- 3) การคิดดอกเบี้ยทบต้นโดยไม่มีข้อตกลงเป็นหนังสือถือว่าดอกเบี้ยทั้งหมดตกเป็นโมฆะ แต่จะไม่กระทบกับสัญญาส่วนที่สมบูรณ์ คือ เงินต้น และผู้ให้กู้ก็ยังมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยในฐานลูกหนี้ผิดนัดได้
- 4) ถ้าผู้ชำระดอกเบี้ยทบต้นให้ผู้ให้กู้ไปแล้ว ผู้กู้ไม่มีสิทธิเรียกเงินดอกเบี้ยคืน เพราะเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจหรือสมัครใจ

ประมวลกฎหมายอาญา มีประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499)

ความผิดฐานเปิดเผยความลับของผู้อื่น ตามบทบัญญัติมาตรา 323 “ผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นโดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพเป็นแพทย์ เภสัชกร คนจำหน่ายยา นางผดุง

ครรรค์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความ หรือผู้สอบบัญชีหรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพนั้นแล้วเปิดเผยความลับนั้นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามบทบัญญัติมาตรา 326 “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” บทบัญญัติมาตรา 327 “ผู้ใดใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สาม และการใส่ความนั้นน่าจะเป็นเหตุให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษดังบัญญัติไว้ในมาตรา 326 นั้น” บทบัญญัติมาตรา 328 “ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท”

ความผิดฐานกรรโชก ตามบทบัญญัติมาตรา 337 “ผู้ใดข่มขืนใจผู้อื่นให้ยอมให้หรือยอมจะให้ตนหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยขู่เข็ญว่าจะทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของผู้ถูกขู่เข็ญหรือของบุคคลที่สาม จนผู้ถูกข่มขืนใจยอมเช่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกรรโชก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท” บทบัญญัติมาตรา 337 วรรคสอง “ถ้าความผิดฐานกรรโชกได้กระทำโดย (1) ขู่ว่าจะฆ่า ขู่ว่าจะทำร้ายร่างกายให้ผู้ถูกข่มขืนใจ หรือผู้อื่นให้ได้รับอันตรายสาหัส หรือขู่ว่าจะทำให้เกิดเพลิงไหม้แก่ทรัพย์สินของผู้ถูกข่มขืนใจหรือผู้อื่น หรือ (2) มีอาวุธติดตัวมาขู่เข็ญ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท”

ความผิดฐานฉ้อโกง ตามบทบัญญัติมาตรา 341 “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ตารางเปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามหนี้ในระบบ

กฎหมาย	สาระสำคัญ
พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560	<p>1. กำหนดลักษณะของการกระทำความผิด ตามมาตรา 4 ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ กำหนดข้อความอันเป็นเท็จในเรื่องจำนวนเงินกู้หรือเรื่องอื่น ๆ ไว้ในหลักฐานการกู้ยืม หรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้เพื่อปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือ กำหนดจะเอาหรือรับเอาซึ่งประโยชน์อย่างอื่นนอกจากดอกเบี้ยไม่ว่าจะเป็นเงิน หรือสิ่งของ หรือโดยวิธีการใด ๆ จนเห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากเกินส่วนอันสมควรตามเงื่อนไขแห่งการกู้ยืมเงิน <p>2. กำหนดลักษณะของผู้ร่วมกระทำความผิด ตามมาตรา 5</p>
พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558	<p>กำหนดข้อห้ามในการทวงถามหนี้ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> ห้ามทวงถามหนี้กับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ลูกหนี้ การติดต่อกับบุคคลอื่นทำได้เพื่อสอบถามสถานที่ติดต่อลูกหนี้เท่านั้น การติดต่อกับลูกหนี้ ต้องติดต่อตามสถานที่ที่ได้แจ้งไว้ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ติดต่อกได้ในเวลา 08.00 น. ถึง 20.00 น. และในวันหยุดราชการ เวลา 08.00 น. ถึง 18.00 น. ไม่กระทำการในลักษณะข่มขู่ใช้ความรุนแรง ใช้วาจาหรือภาษาที่เป็นการดูหมิ่น ลูกหนี้หรือบุคคลอื่น เปิดเผยความเป็นหนี้แก่ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ติดต่อกับลูกหนี้เกี่ยวกับหนี้โดยใช้ไปรษณียบัตร เอกสารเปิดผนึกหรือโทรสาร หรือใช้ภาษา สัญลักษณ์ ชื่อทางธุรกิจบนซองจดหมายหรือในหนังสือที่ทำให้เข้าใจว่าติดต่อมาเพื่อทวงถามหนี้ และทวงถามหนี้ในลักษณะอื่นตามคณะกรรมการประกาศกำหนด ห้ามทวงถามหนี้ในลักษณะที่เป็นเท็จหรือทำให้เกิดความเข้าใจผิดโดยแสดงหรือใช้เครื่องหมาย เครื่องแบบ หรือข้อความที่ทำให้เชื่อว่าการทวงถามหนี้นั้นทำโดยนายความ สำนักงานกฎหมาย แสดงหรือมีข้อความที่ทำให้เชื่อว่าจะถูกดำเนินคดี ถูกอายัดทรัพย์สินหรือเงินเดือน

กฎหมาย	สาระสำคัญ
	<p>ติดต่อกับหรือแสดงให้เชื่อว่าจะถูกดำเนินคดี ถูกยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือเงินเดือน หรือดำเนินการให้แก่บริษัทข้อมูลเครดิต</p> <p>6) ห้ามทวงถามหนี้ในลักษณะไม่เป็นธรรม โดยเรียกเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายเกินกว่าอัตราที่คณะกรรมการประกาศกำหนด หรือการเสนอหรือจูงใจให้ลูกหนี้ออกเช็ค ทั้งที่รู้อยู่ว่าลูกหนี้อยู่ในสถานะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้</p> <p>7) ห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ รวมถึงห้ามทวงถามหนี้ หรือสนับสนุนการทวงถามหนี้ เว้นแต่เป็นการทวงถามหนี้ของตน สามี ภรรยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของตน</p>
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	<ol style="list-style-type: none"> กำหนดให้การกู้ยืมเงินเกินกว่าสองพันบาทขึ้นไปต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้ ตามมาตรา 653 วรรคแรก กำหนดห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละสิบห้าต่อปี ตามมาตรา 654 หลักเกณฑ์การคิดดอกเบี้ยทบต้น ตามมาตรา 655 ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> การตกลงต้องทำเป็นหนังสือ จะนำดอกเบี้ยที่ค้างชำระน้อยกว่าหนึ่งปีมาทบเข้ากับเงินต้นแล้วคิดดอกเบี้ยไม่ได้ การคิดดอกเบี้ยทบต้นโดยไม่มีข้อตกลงเป็นหนังสือถือว่าดอกเบี้ยทั้งหมดตกเป็นโมฆะ แต่จะไม่กระทบกับสัญญาส่วนที่สมบูรณ์ คือ หนี้เงินต้น และผู้ให้กู้ก็ยังมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยในฐานะลูกหนี้ผิดนัดได้ ถ้าผู้ชำระดอกเบี้ยทบต้นให้ผู้ให้กู้ไปแล้ว ผู้กู้ไม่มีสิทธิเรียกเงินดอกเบี้ยคืน เพราะเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจหรือสมัครใจ
ประมวลกฎหมายอาญา	การทวงหนี้หรือกระบบอาจเป็นการกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดฐานเปิดเผยความลับของผู้อื่น ตามมาตรา 323 ความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามมาตรา 326, มาตรา 327 และมาตรา 328 ความผิดฐานกรรโชก ตามมาตรา 337 และความผิดฐานฉ้อโกง ตามมาตรา 341

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงความพอประมาณความมีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการตัดสินใจและการกระทำ ซึ่งจะนำไปสู่ความพอเพียง 7 ประการ คือ ครอบครัวพอเพียง จิตใจพอเพียง สิ่งแวดล้อมพอเพียง ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง ปัญญาพอเพียง ฐานวัฒนธรรมพอเพียง และมีความมั่นคงพอเพียง วัตถุประสงค์สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงคือการแก้ไขปัญหาความยากจน การพัฒนาการทำมาหากินของประชาชนโดยวิธีเรียบง่ายอย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศน์โดยรวมของธรรมชาติตลอดจนสภาพสังคม ชุมชน และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้ 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี พอเหมาะไม่มากหรือน้อยเกินไปจนเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการใดอย่างมีเหตุผล คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ ใช้หลักเหตุผลตามความพอเพียง ตามหลักวิชาการ กฎหมาย ศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่ โดยมีเงื่อนไข 2 ประการ คือ 1) เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีความรู้ในการตัดสินใจได้ถูกต้อง และ 2) เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง การยึดหลักคุณธรรมเป็นแนวทาง มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่โลภ รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น มีความสามัคคี ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน พากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2555) ดังแผนภาพที่ 1



แผนภาพที่ 1 แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2555)

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

โครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 11 พ.ศ. 2551 ประกอบด้วยกรรมการหมู่บ้าน 2 ประเภท ได้แก่ 1) กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่งที่มาจากผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำ หรือ ผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน และ 2) กรรมการหมู่บ้านโดยการเลือก หรือเรียกว่า กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้เลือก กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ มีจำนวนไม่น้อยกว่า 2 คน และไม่เกิน 10 คน โดยให้ที่ประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้กำหนด เมื่อรวมคณะกรรมการหมู่บ้านทั้งมาจากการเป็นโดยตำแหน่งและการเป็นโดยการเลือก ในแต่ละหมู่บ้านแล้วจะมีคณะกรรมการหมู่บ้าน อย่างน้อย 12 คน

บทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ ได้แก่ การช่วยเหลือแนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของราชการ การปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่นายอำเภอมอบหมายหรือผู้ใหญ่บ้านร้องขอ และการเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารกิจการที่ดำเนินในหมู่บ้าน ร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน มีคณะทำงานด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) คณะทำงานด้านอำนวยการ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการ การจัดการประชุม การรับจ่าย และเก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของหมู่บ้าน การประชาสัมพันธ์ การประสานงานและติดตามการทำงานของคณะทำงานด้านต่าง ๆ การจัดทำรายงานผลการดำเนินการของคณะกรรมการในรอบปีและงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

2) คณะทำงานด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขการส่งเสริมอุดมการณ์และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน การส่งเสริมดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้าน การสร้างความเป็นธรรมและประนีประนอมข้อพิพาท การตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในหมู่บ้าน การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน การป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและภัยอันตรายของหมู่บ้าน และงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

3) คณะทำงานด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านประสานการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านกับคณะทำงานด้านต่าง ๆ เพื่อดำเนินการหรือเสนอของบประมาณจากภายนอก การรวบรวมและจัดทำข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน การติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาหมู่บ้าน และงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

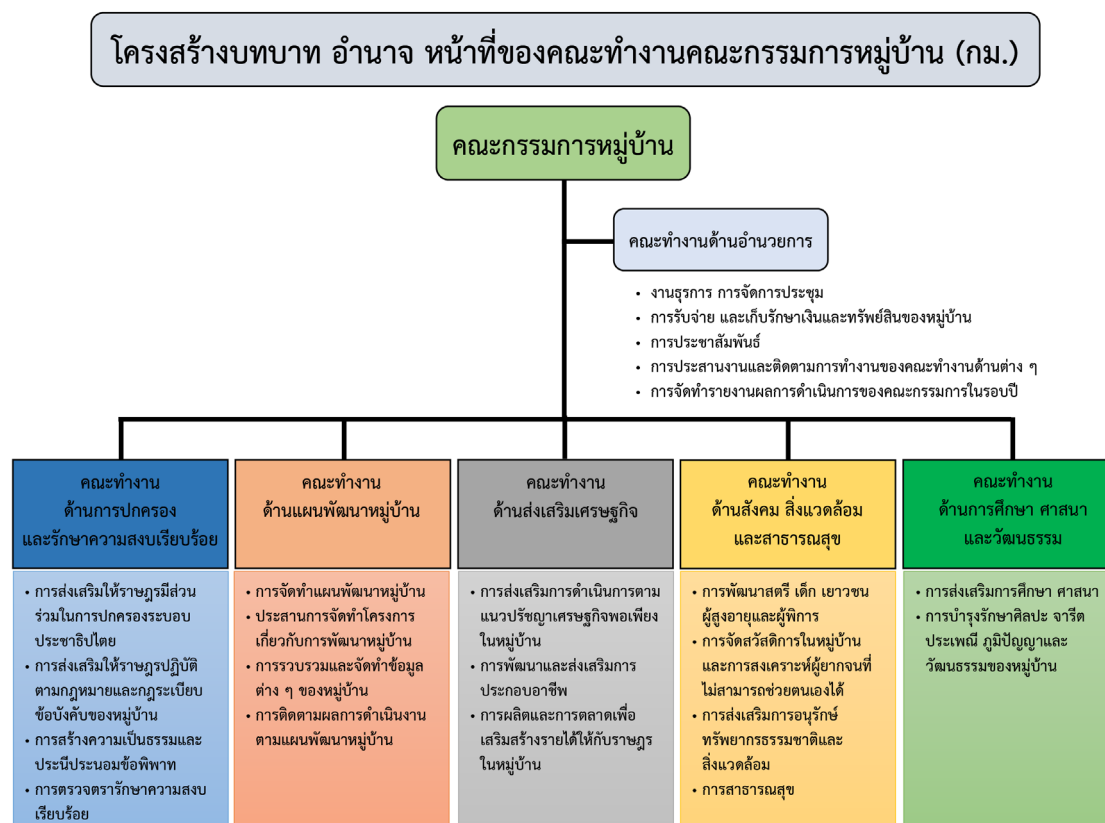
4) คณะทำงานด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน การพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพ การผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับราษฎรในหมู่บ้าน และงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

5) คณะทำงานด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข มีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ การจัดสวัสดิการในหมู่บ้านและการสงเคราะห์ผู้ยากจนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุขและงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

6) คณะทำงานด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของหมู่บ้านและงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

7) คณะทำงานด้านอื่น ๆ ที่เสนอขออนุมัติจากนายอำเภอ

ซึ่งโครงสร้างบทบาท อำนาจ หน้าที่ของคณะทำงานคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ดังแผนภาพที่ 2



แผนภาพที่ 2 โครงสร้างบทบาท อำนาจ หน้าที่ของคณะทำงานคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้เขียน

แนวทางการเสริมพลังชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างยั่งยืนผ่านกลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน

จากการวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง โอกาส ข้อจำกัด ปัญหาและอุปสรรคของคณะกรรมการหมู่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบในชุมชน (SWOT Analysis) โดยใช้ข้อมูลผลการระดมความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านจากการฝึกอบรมโครงการการจัดการความรู้ทางกฎหมายและการเสริมพลังชุมชนด้วยศาสตร์พระราชามาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างยั่งยืน เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2562 ณ ห้องประชุมโรงเรียนโคกก่อพิทยาคม ตำบลโคกก่อ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ จากทั้ง 4 ตำบล ได้แก่ ดอนหว่าน บัวค้อ โคกก่อ และหนองโน จำนวน 100 คน พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีจุดแข็งคือ เป็นผู้มีความเข้มแข็งและความตั้งใจดีต่อชุมชน โดยมีโครงสร้างที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่ และมีความสามารถที่ค่อนข้างเหมาะสม และคนในชุมชนมีความขยันขันแข็ง มีความสามัคคี มีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ข้อจำกัดคือ คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาท หน้าที่ทางสังคมที่มากมาย คนในชุมชนยังมีส่วนที่ขาดการมีส่วนร่วม ขาดแกนนำที่ให้ความสำคัญและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ การขาดความรู้ ความเข้าใจในเชิงเนื้อหาของนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ คนในชุมชนขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ ชุมชนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โอกาสคือ ชุมชนมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้การส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ กระจายการดูแลสุขภาพอนามัย ปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษสำหรับบริโภคเป็นโอกาสของหมู่บ้านปลูกพืชสวนครัวจำหน่ายเพิ่มรายได้เสริมแก่ครัวเรือน การได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ การขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ปัญหาและอุปสรรคคือ ปัจจุบันราคาสินค้าทางการเกษตรตกต่ำ มีปัจจัยการผลิตสูง กระแสโลกาภิวัตน์ ทุนนิยม บริโภคนิยม ความขัดแย้งทางความคิดทางการเมือง ตลอดจนความไม่แน่นอนในนโยบายของรัฐบาล ซึ่งแนวทางการเสริมพลังชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างยั่งยืนผ่านกลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า มี 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้านส่งเสริมการประกอบอาชีพ ด้านโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน และด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

1) ด้านความรู้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาของหมู่บ้านในทุกมิติ คณะกรรมการหมู่บ้านจึงควรมีความรู้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามหนี้ในระบบ ได้แก่ นโยบายการแก้ไขปัญหาของรัฐบาล พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ.2558 ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกฎหมายอื่น ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการสร้างความรู้ให้กับคณะกรรมการและนำความรู้ไปประยุกต์และต่อยอดให้กับคนในหมู่บ้าน

2) ด้านส่งเสริมการประกอบอาชีพ โดยการน้อมนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชุมชน ให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้และดำเนินชีวิตแบบทางสายกลางโดยตั้งอยู่บนหลักการความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และมีความรู้และคุณธรรม ตลอดจนการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับพืชและสัตว์เศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ครัวเรือนให้กับคนในชุมชน

3) ด้านโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการที่ดำเนินในชุมชน มีคณะทำงานด้านอำนวยการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข และด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านจึงครอบคลุมการดำเนินกิจกรรมในชุมชนในทุกมิติ โครงสร้างของคณะทำงานจึงมีความเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่

4) ด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของชุมชนท้องถิ่นเพื่อกำหนดแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนนั้น คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ของชุมชนและในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของคณะกรรมการหมู่บ้าน (SWOT Analysis) และแนวทางการเสริมพลังชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบอย่างยั่งยืนผ่านกลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน ดังแผนภาพที่ 3 และแผนภาพที่ 4

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของคณะกรรมการหมู่บ้าน (SWOT Analysis)	
<p>จุดแข็ง</p> <p>คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้มีความเข้มแข็งและความตั้งใจดี ต่อชุมชน โครงสร้างอำนาจ หน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่ มีบทบาท อำนาจหน้าที่ค่อนข้างเหมาะสม คนในชุมชนมีความขยันขันแข็ง มีความสามัคคี ชุมชนมีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เป็นแนวทางในการ</p>	<p>ข้อจำกัด</p> <p>คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาท หน้าที่ทางสังคมที่มากมาย คนในชุมชนยังมีส่วนที่ขาดการมีส่วนร่วม ขาดแกนนำที่มีความสำคัญและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ การขาดความรู้ ความเข้าใจในเชิงเนื้อหาของนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ คนในชุมชนขาดความรู้</p>
<p>โอกาส</p> <p>ชุมชนมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้การส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ กระแสการดูแลสุขภาพพอนามัย ปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษสำหรับบริโภค การปลูกพืชสวนครัวจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้เสริมแก่ครัวเรือน การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ การขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงทำให้</p>	<p>ปัญหาและอุปสรรค</p> <p>ปัจจุบันราคาสินค้าทางการเกษตรตกต่ำ มีปัจจัยการผลิตสูง กระแสโลกาภิวัตน์ ทุนนิยม บริโภคนิยม ความขัดแย้งทางความคิดทางการเมือง ตลอดจนความไม่แน่นอนในนโยบายของรัฐบาล</p>

แผนภาพที่ 3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของคณะกรรมการหมู่บ้าน (SWOT Analysis)

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้เขียน



แผนภาพที่ 4 แนวทางการเสริมพลังชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างยั่งยืนผ่านกลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน
ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้เขียน

บทสรุป

การเสริมพลังชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างยั่งยืนผ่านกลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2559 เรื่อง การบริหารงานเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างบูรณาการและยั่งยืน ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรการเงินชุมชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งลูกหนี้ระบบที่ไม่มีศักยภาพในการหารายได้หรือมีความสามารถในการชำระหนี้ต่ำจะได้รับการสนับสนุนด้านการฟื้นฟูอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ระบบ โดยมุ่งเน้นให้มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม ปลูกฝังความรู้และวินัยทางการเงิน รวมถึงฝึกอบรมอาชีพหรือทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อให้มีศักยภาพในการหารายได้เพิ่มขึ้นอย่างแท้จริงจากการประกอบอาชีพ ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านมีคณะทำงาน ประกอบด้วย ด้านอำนวยการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข และด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านจึงครอบคลุมการดำเนินกิจกรรมในชุมชนในทุกมิติซึ่งควรส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำหน้าที่เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของชุมชน

คณะกรรมการหมู่บ้านมีจุดแข็ง คือ เป็นผู้มีความเข้มแข็งและความตั้งใจดีต่อชุมชน โครงสร้างอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านเอื้ออำนวยการปฏิบัติหน้าที่ มีบทบาท อำนาจหน้าที่ค่อนข้างเหมาะสม คนในชุมชนมีความขยันขันแข็ง มีความสามัคคี ชุมชนมีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต แต่มีข้อจำกัด คือ มีบทบาท หน้าที่ทางสังคมที่มากมาย คนในชุมชนยังมีส่วนที่ขาดการมีส่วนร่วม ขาดแกนนำที่ให้ความสำคัญและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ ชุมชนเข้าสู่สังคม

ผู้สูงอายุ แต่โอกาสของชุมชน คือ มีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้การส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ตลอดจนกระแสการดูแลสุขภาพสุขภาพอนามัย ซึ่งสามารถปลูกพืชผักสวนครัวมาจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้เสริมแก่ครัวเรือนได้ ซึ่งมีการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ และขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงให้ชุมชนเข้มแข็ง แต่ปัญหาและอุปสรรค คือ ปัจจุบันราคาสินค้าทางการเกษตรตกต่ำ ปัจจัยการผลิตสูง ความขัดแย้งทางความคิดทางการเมือง ตลอดจนความไม่แน่นอนในนโยบายของรัฐบาล จึงควรเสริมพลังชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ นอกระบบอย่างยั่งยืนผ่านกลไกคณะกรรมการหมู่บ้านในด้านความรู้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้านส่งเสริมการประกอบอาชีพ ด้านโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน และด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม กระตุ้น และเป็นแบบอย่างของคนในชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่นอกระบบอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤตกร จินดาวัฒน์. (2559). *ปัญหาหนี้ในระบบและแนวทางการแก้ไขโดยภาครัฐ*. [Online] https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20160930084912.pdf [9 สิงหาคม 2561]
- กองกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม. (2560). *คำแนะนำเบื้องต้นสำหรับการทำสัญญากู้ยืมเงินและตัวอย่างแบบสัญญากู้ยืมเงิน*. [Online] http://abt.in.th/_files_aorbortor/011514/uploads/files/20181009151525_62872.pdf [7 มิถุนายน 2565]
- ขวัญชัย อัดโธณ และคณะ. (2561). *บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ พื้นที่ โขง ชี มูล ราชภัฏอุดรธานี ครั้งที่ 3 “ถอดรื้อพรมแดนความรู้: ความท้าทายของสหวิทยาการในการพัฒนาท้องถิ่น โขง ชี มูล” เล่ม 2. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- คณะกรรมการกำกับการแก้ไขปัญหานี้ สันนิษฐานประชาชน กระทรวงการคลัง. (2560). *การแก้ไขปัญหาหนี้ นอกระบบอย่างบูรณาการและยั่งยืน*. [Online] <https://1359.go.th/committee/> [7 มิถุนายน 2565]
- ปวีชีเทโร.ทีวี. (2561). *รัฐบาลสั่งตั้งศูนย์ปราบปรามปัญหาหนี้ในระบบในทุกจังหวัด*. [Online] <https://www.youtube.com/watch?v=jucSQnfOo4Y> [10 สิงหาคม 2561]
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2555). *พุทธเศรษฐศาสตร์*. [Online] <https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Alternative/04-04-01.html> [7 มิถุนายน 2565]
- ราชกิจจานุเบกษา. (2499). พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499. *ราชกิจจานุเบกษา*. 73, 95 ฉบับพิเศษ (15 พฤศจิกายน 2944).
- ราชกิจจานุเบกษา. (2558). พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558. *ราชกิจจานุเบกษา*. 132, 16 ก (6 มีนาคม 2558).

.....
ราชกิจจานุเบกษา. (2560). พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560. *ราชกิจจานุเบกษา*. 134, 5 ก (15 มกราคม 2560).

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2557). *หนี้้นอกระบบกับความเป็นธรรมทางสังคม*. [Online] <http://www.cusri.chula.ac.th/backup/download/cluster6.pdf> [วันที่ 12 กันยายน 2559]

อภิการ์ตน์ นิยมไทย. (2557). *ปัญหาหนี้้นอกระบบกับสภาพสังคมไทย*. [Online]

https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/10reform/reform39.pdf [7 มิถุนายน 2565]

อาคม วัตโธสง. (2547). *หน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.